

N:o 74.

Af herr **G. A. E. Kronlund**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag i fråga om dels inskränkta användning af kortvariga frihetsstraff, dels ock om deras utbytande mot lämpligare straffmedel.

Det torde vara en allmänt känd företeelse inom kriminalstatistikens område, att antalet af ringare brott och förseelser synnerligast mot allmänna strafflagen årligen i hög grad tillväxer.

Såsom det motionen vidfogade utdrag ur Sveriges officiella statistik rörande rättsväsendet utvisar, utgjorde antalet af ringare brott och förseelser mot strafflagen år 1880 33,490, under det att dessa för 1895 uppgingo till 45,959, således en tillväxt under 15 år af nära 12,500.

Af dessa utgöra sorgligt nog, trots nykterhetsrörelsens energiska verksamhet, fylleriförseelserna lejonparten; dessa uppgingo nemligen år 1880 till 19,355 och år 1895 till 28,410, således en ökning af öfver 9,000.

Orsaken till denna nu påpekade företeelse torde väl få sökas uti flera omständigheter såsom de större städernas snabba tillväxt genom invandring från landsbygden af oroliga, odisciplinerade element, en mera vaksam, energisk åklagarecorps samt slutligen och ej minst uti den bristande effektivitet som vidlåder de för förseelserna stadgade bestämmelser.

Ringare brott och förseelser mot strafflagen liksom också förbrytelser mot ordningsstadgar och lagar rörande rikets hushållning och dylikt försonas i allmänhet med böter eller kortare fängelsestraff. Statistiken visar sålunda, att år 1880, då hela antalet nyssnämnda brott m. m. uppgick till 58,542 dömdes för sådane 506 personer till fängelse och 53,902 perso-

ner till böter och att år 1895 antalet sådana brott m. m. utgjorde 66,111 samt till fängelse och böter dömda personer respektive 636 och 58,885.

Då emellertid den samhällsklass, hvarur dessa till böter dömda personer mest rekryteras, vanligen är i sådan ekonomisk ställning, att de antingen oftast helt och hållet sakna tillgångar till böternas gäldande eller ock att böterna ej författningsenligt kunna hos dem exekutivt uttagas, i hvilket senare fall det blir beroende af deras egen goda vilja att gälda böterna, utgör fängelsestraffet såsom förvandlingsstraff vanligen det surrogat på straff som träder i böternas ställe.

Af statistiken synes jemväl i huru öroväckande hög grad användningen af fängelsestraffet såsom förvandlingsstraff tilltager inom fångvårdsväsendet. Under det att år 1883 eller året före afskaffande af vatten- och brödstraffet antalet bötesfångar, som undergingo förvandlingsstraff, uppgick till 10,047, hade detta antal år 1894 vuxit till 15,659 eller med öfver femtio procent.

Erfarenheten på detta område visar också att dessa förvandlingsstraff äro af en mycket kortvarig beskaffenhet. Af t. ex. under år 1895 verkställda 15,389 förvandlingsstraff, bestodo 6,004 sådana i 3 à 4 dagars fängelse, 5,102 i 5 à 6 dagars fängelse, 1,142 i 7 dagars och 2,606 i 8 à 14 dagars samt endast 535 uti öfver 14 dagars fängelse.

Det är sålunda hufvudsakligen de ringare, obetydliga förseelserna, sådana som sonas med 5 till 30 kronors böter, hvilka drabbas af förvandlingsstraffet.

Betraktar man arten af dylika förseelser torde många af dessa vara af temligen oskyldig beskaffenhet, t. ex. öfverträdelser af polisföreskrifter rörande allmänna ordningen, renlighet, helsovård och dylikt; andra åter, ehuru utgörande förseelser mot strafflagen, kunna ofta härledas af oförstånd, öfvervilning, ungdomligt lättsinne eller dylikt, och behöfva sålunda ej förråda någon brottslighet i viljan. En stor grupp af bötesfångar lära vara sådana som försummat inställa sig vid beväringmönstringarna eller inskrifningsförrättningarna. Dessas utbildning till fosterlandets försvar föregås sålunda af ett kortare frihetsstraff. En annan och troligen den största gruppen bötesfångar utgöres af för fylleri dömda personer, bland hvilka man naturligtvis finner såväl sådana som äro hemfallna åt dryckenskapslasten, och hvilka till följd häraf äro att betrakta såsom ständiga poliskunder, som ock sådana hvilka af en eller annan olycklig tillfällighet iråkat berörda förseelse.

Emot alla dessa små förseelser och på alla dessa grupper af bötesfångar användes nu det kortvariga fängelsestraffet såsom förvandlingsstraff, utan hänsyn till förseelsens art och innebörd, utan afseende på den dömdes individualitet, hans ålder m. m.

Förvandlingsstraffet drabbar utan åtskilnad ynglingen-nybörjaren och vane-förbrytaren, drabbar likaväl den som försummat betala hundskatt som den hvilken begått bedrägeri eller föröfvat snatteri.

Sammanförandet af dessa båda senare, som jag anført såsom exempel, inom fängelsets murar gör fängelsestraffet till en oförtjent skam för den förre, men förtager deremot så att säga skammen af straffet för den senare, hvarigenom sålunda fängelsestraffet kommer att verka demoraliserande på dem båda.

Utom det att det ovilkorligen måste framstå såsom en orättvisa från samhällets sida, att den obemedlade till böter dömda drabbas af fängelsestraffet, under det att den mera bemedlade genom att betala honom ådömda böter undgår fängelsestraffet eller så att säga friköper sig derifrån, är det än ytterligare ur andra synpunkter olämpligheten af detta straff framträder.

Såsom jag förut sökt påvisa, gifver erfarenheten vid handen, att de korta fängelsestraffen på 3 till 7 dagar äro såsom förvandlingsstraff de vanligaste.

Med hänsyn till fängelsets uppgift att uppfostra och förbättra förbrytaren, är det ju alldeles tydligt, att det kortvariga fängelsestraffet helt och hållet förfelar sitt ändamål, liksom detta ej heller kan anses för den dömda innebära ett verkligt strafflidande och således icke verka afskräckande, något som eljest måste anses ligga i frihetens förlust och den isolering, hvori fången under vistelsen i fängelset blifvit försatt.

Att chefen för fångvårdsstyrelsen redan länge haft uppmärksamheten fästad på dessa förhållanden, framgår af tvenne till Kongl. Maj:t aflättna skrivelser, den ena af den 24 februari 1889 och den andra af den 16 juni 1896, hvori just framhållas de med nämnda straff förenade olägenheter, i det att bland annat i senare skrifvelsen säges:

»Den fysiska vård, fängelset lemnar och måste lemna den på längre tid dömda enrumsfången, med hänsyn till hvilken fängelseordningen är bestämd, kommer emellertid äfven bötesfången till del, hvilken sålunda åtnjuter de fördelar, fångvården i penitentiärt intresse bereder fången på längre tid, utan att dock bötesfången vinner någon erfarenhet af det strafflidande enrumsfängelset för den senare medför, ett förhållande, som

väl gör sig i någon mån gällande äfven i fråga om andra kortvariga frihetsstraff, men naturligtvis i alldeles öfvervägande grad hvad angår bötesförvandlingsstraffen. Hvarje år utgå från fängelserna rundt omkring i landet tusental, som öfver allt sprida sin uppfattning af fängelsestraffet, sådant det enligt deras egen erfarenhet visat sig vara; det har bestått i åliggandet att underkasta sig rengöring genom ett varmt bad och iföring af en snygg drägt, samt att vederbörligt antal dagar vistas i enrum eller utföra några handräckningssysslor inom fängelset, mot åtnjutande af dess väl tillredda och fullt tillräckliga kost. Ett straff utan förbindelse med något strafflidande kan tydligtvis icke längre upprätthålla någon straffbot; folkupplysningen finner det snart öfvervägande löjligt, och inför denna åskådning försvinner så småningom äfven den känsla af skam, som i allmänhet åtföljer undergåendet af någon bestraffning. Här af blir åter en följd, att allt flera underlåta att betala dem ådömda böter, hvilka således, till stor kostnad för staten, måste aftjenas genom förvandlingsstraff i fängelserna; och styrelsen torde knappast misstaga sig i sin förmodan, att uppfattningen om en den bötesdömde tillkommande rätt att välja emellan böternas gäldande och förvandlingsstraffet, alldeles oberoende af hans förmåga att gälda böterna, förefinnes och i praxis tillämpas vida allmännare än hvad som af de till styrelsens kännedom komna särskilda fall må kunna framgå.»

Uti fångvårdsstyrelsens embetsberättelse för år 1895 förekomma yttranden af fängelsepredikanterna, som ytterligare tjena till att belysa frågan:

»Icke mindre än omkring en tredjedel af samtliga nykomna fångar under året», säger predikanten vid länsfängelset i Kristianstad, »hafva vid detta fängelse varit bötessittare, som under 564 dagar aftjenat 3,500 kronor ådömda böter. Och granskar man närmare denna grupp af fångar, så finner man, att största antalet af dem, eller omkring 33 %, äro sådana, som blifvit dömda för fylleri i förening med oljud, våld eller misshandel.

Dessa äro de, som visa den största likgiltigheten för fängelset och mest bidra till att slappa respekten för detsamma.

De anse fängelset hardt när som sin rekreationsort, dit de då och då behöfva komma, för att under en eller annan vecka få sin af supning, vanvård och svält förstörda kropp upphjelp. Många af dem hafva det aldrig så bra, hvad angår kost, renlighet och sängplats, som då de äro på fängelset.

Att då och då få utbyta landsvägsgruppen eller rännstenen mot en

ordentlig säng kan för dem icke vara annat än en förmån. Fyllbultar borde i sanning genom lämplig omväxling mellan vanlig fångkost samt vatten och bröd få en erfarenhet af, att fångelset icke är en sanitetsinrättning, dit man endast genom lagöfverträdelse kan vinna inträde, utan att det är en straffanstalt för lagöfverträdelse. Den dernäst största gruppen af bötesfångar, eller omkring 20 %, äro sådana, som för uraktlåtenhet att inställa sig vid domstol blifvit dömda till böter. Beträffande beväringsmännen är det icke alltid likgiltighet eller trots att ställa sig bestående lag till efterrättelse, som varit orsaken till deras uteblifvande, utan några hafva nog velat åtlyda förordningarne, men sådana skäl hafva varit för handen, att de icke ansett sig kunna. Om de känt bestämmelserna och förstått att göra anhållan om uppskof ett eller annat år, hade sådant tvifvelsutän dem beviljats. Nu hafva de i stället i sin okunnighet med fars och mors samtycke helt enkelt valt att uteblifva och underkasta sig påföljderna. Man har i hemmet diskuterat fångelsefrågan och gjort sig förtrogen med att i fångelset aftjena böterna, men att få i hemmen underhandla om att taga fångelse för böter, kan icke annat än bidra till att minska respekten för fångelset.

Somliga af de öfriga bötesfångarne hafva låtit förstå, att de nog orkat med att betala böterna, men hafva ansett det förmånligare att genom fångelse blifva dem qvitt. Kortligen, man finner inom alla de olika grupperna af bötesfångar den tanken förherskande, att fångelsestraff är en dem gifven förmån, af hvilken de böra göra bruk. För fångelset hafva de förlorat all respekt.»

»Ett stort antal af fångpersonalen», yttrar predikanten vid Malmö länsfångelse, »hafva varit bötesfångar. Endast bötesfångar hafva varit 517 män och 23 qvinnor nästan utan undantag hafva de blifvit dömda för fylleri, oljud och våldsamt motstånd mot polis. Få af dem hafva stannat mer än 15 dagar. De flesta stanna 5 à 6 dagar i sänder. Respekten för fångelsen torde ej vara större, än att de skulle anse det som en stor olycka, om de händelsevis hade pengar till böternas betalande. Vida beqvämare är det då att få ett par hvilodagar i fångelset.»

Äfven inom utlandet har frågan om de kortvariga fångelsestraffens användning blifvit föremål för uppmärksamhet från lagstiftarne och i fångvårdsväsendet praktiskt erfarne män.

Angående dessa straff och med särskild hänsyn till förvandlingsstraffen yttrade chefen för Belgiens fångvård vid internationella kriminalistföreningens årsmöte i Brüssel 1889:

»Erfarenheten synes hafva ådagalagt, att dessa straff verka antingen för litet eller för mycket. För recidivister är några dagars, till och med några veckors förlust af friheten en löjlighet såsom straff. Det är hvarken repressivt eller uppfostrande, hvarken afskräckande eller förbättrande. För nybörjarne åter är det en allvarsam sak. Då det gäller en person, som för första gången straffas för en obetydlig förseelse, är det korta fängelsestraffet ej allenast onyttigt, utan genomgående skadligt. Det ned-sätter den hederlige mannen i egna och andras ögon, försvagar hans känsla af egen värdighet och hans moraliska spänstighet. Efter under-gånget straff återvänder han till sitt hem vanärad, stundom kan han ej mera finna sitt lefvebröd, han har förlorat sin plats på verkstaden, eller hafva kunderna öfvergifvit honom. Dagsverkaren har sin enda styrka i arbetets regelbundenhet, endast denna gör det möjligt för honom att spara. Dömes han nu till fängelse, rubbas alla villkoren för hans existens; från denna stund har han förlorat sitt fotfäste i lifvet. Modlöshet inställer sig, och han söker sin tröst i glaset. Han befinner sig redan på det sluttande plan, som leder till lösdrifveri och tjufnadsbrott; han har fastnat i fängelse-maskineriets kuggverk och kommer ej lös.

Men fängelset verkar icke allenast förstörande på individerna; det bringar ej mindre förderf i socialt hänseende. Man måste sätta sig in i de känslor och föreställningar, som derifrån studsas öfver till de lägre klasserna, de tankar straffet hos dem väcker, det omedvetna intryck, som deraf hos dem framkallas. Då arbetaren dömes till fängelse, föres han från sin dåliga och ofta osunda bostad till en snygg och ljus cell, som uppvärms eller luftas allt efter omständigheterna, han får der bättre föda än i hemmet, hans hvila är mera ostörd, han får arbete och betalning för sitt arbete, böcker, sjukvård o. s. v. Man kan icke tänka sig annat, än att, då fången kommer på fri fot, han skall i samtal med sina kamrater utbreda den föreställningen, att fängelset är en särdeles angenäm vistelseort. Straffsystemet är derigenom undergräfdt, dess moraliska och afskräckande verkan upphäfd.

Det öfverdrifna användandet af kortvariga fängelsestraff inverkar äfven högst menligt på fängelseförvaltningen. Cellfängelserna med deras stora anläggningskostnader och dyrbara apparat äro organiserade för att till förbättring emottaga en ständig besättning af brottslingar, som der tillbringa en någorlunda lång tid, och ingalunda för en kundkrets, som kommer och går, fordrar ständig uppässning och lägger stora hinder i

vågen för fångvårdstjenstens ordnade gång. De kortvariga fängelsestraffen ålägga fångvårdspersonalen en lika tung som onyttig börda.»

I sammanhang med frågan om olämpligheten af de kortvariga fängelsestraffen och önskvärdheten af att inskränka desammas användning, uppställer sig också spørsmålet om åstadkommandet af ett mera effektivt och ett mindre moraliskt förderligt straffmedel än dessa. Såsom sådant framställer sig i första rummet *vilkorlig straffdom*, som nu mera blifvit upptagen i den positiva lagstiftningen inom flere af såväl inom- som utom-europeiska länder och i andra åter är föremål för lagförslag. Påpekande ett yttrande af Meyhew: »Främsta grundsatsen för en upplyst straffrätt är att hellre söka så länge som möjligt hålla folket ifrån fängelserna än att der spärra in dem för de mest obetydliga förseelser», framhåller chefen för fångvårdsstyrelsen i ofvan nämnda skrivelse af den 24 februari 1889 i fråga om ovilkorlig straffdom, bland annat: »Erfarenheten har nemligen ofta visat, att ehuru en första lagöfverträdelse begåtts mera af oförstånd eller i öfverdåd och lättsinne än af verklig ond och brottslig vilja, så har dock den straffade än i följd af upprörd och förbittrad stämning öfver det straff, hvilket för honom ter sig såsom en orättvisa, än tillbakastött af andras föraktliga yttranden eller kränkande omdömen, än åter i följd af de yttre förhållanden, i hvilka han såsom straffad blifvit försatt, föranledts att fullfölja den olycksväg, på hvilken han slagit in, och slutligen rent af gått förlorad, änskönt, menskligt att döma, denna sorgliga bana aldrig behöft ifrågakomma, der blott första steget undvikits eller han i tid kunnat återföras till rätt väg. För att befrämja en sådan återgång, har man anlitat de utvägar, hvilka angifvas af såväl det vilkorliga domfällandet som ock varningsdomen. Man har i sådant syfte, beträffande den förstnämnda metoden, stadgat, att om någon, som för första gången dömes, kännes skyldig till straff ej öfverstigande viss tid, må domstolen vara berättigad att bestämma, det med domens verkställande må anstå viss tidslängd, hvars maximum lag föreskrifver; har vid den bestämda tidens förlopp ingen ny dom ågått den sålunda dömda, är den första att anse såsom förfallen. I händelse deremot ny dom träffat honom, sammanlägges den förra med den senare och båda verkställas. . . Och utan all tvekan torde böra erkännas, att varningsdom och vilkorligt domfällande säkerligen hafva sin betydelsefullaste användning med hänsyn till desse unge anklagade, för hvilka hvad som i går var ett pojkestreck i dag blifvit en förbrytelse, utan att de sjelfve undergått den förändring eller hunnit den utveckling, som skulle kunnat åvägabringa någon ändring

i deras egen uppfattning af gerningen eller något allvarligare öfvervägande deraf, innan den begicks. Det torde ock böra erinras, att vår såväl kyrkliga som administrativa rätt sedan långt tillbaka känt och användt varningen såsom en sjelfständig straffdom i fråga om mindre förseelser.»

Såväl inom internationella kriminalistföreningen, hvartill räkna sig många af rättsvetenskapens frejdade namn och som på sitt program uppställt, bland annat, att frihetsstraff af kort varaktighet kunna och böra ersättas af andra lika verksamma straffmedel, som äfven på nordiska juristmötet i Stockholm 1896 har frågan om vilkorlig straffdom utförligt och uttömmande debatterats, hvarom jag hänvisar till dels en uppsats af presidenten Staël von Holstein i Holms juridiska arkiv för år 1889 och dels juristmötets tryckta förhandlingar.

Chefen för fångvårdsväsendet i Belgien, der, som bekant, en lag om vilkorlig straffdom är gällande sedan 10 år tillbaka, rekommenderar denna lag på det varmaste till efterföljd: »Hotet om verkställighet», säger han, »i händelse af återfall vore en vida starkare tygel på brottsligheten än det verkställda straffet. Sjelfva domen vore tillräckligt repressiv emot ringare bedrägerier, obetydliga tjufnadsbrott, våldsamheter och injurier och saknade ej heller preventiv verkan emot personer, som ännu bure fruktan för att stå tilltalade inför domstol. Lagen vore ett korrektiv emot öfverdrifterna i ett straffsystem, hvars resultat vore att fylla fångelserna med en hop menniskor, som hastigt passerade dem, ofta till ohjelpelig skada för deras egen framtid, alltid utan något gagn för samhället. Det vore visserligen sant, att rättigheten till verkställighetens uppskjutande stälde stora anspråk på domarens initiativ och samvetsgrannhet och tvunge honom att noga skilja emellan dem, för hvilka metoden passade, och dem, för hvilka densamma vore olämplig; men uppgiften stode i öfverensstämmelse med domarens naturliga verksamhet, och höjde hans ställning såsom samhällets representant. Men i synnerhet framhåller sist sagde fångvårdschef, att bland alla de olika medel, som blifvit föreslagna till inskränkning i användandet af de gagnlösa och skadliga fångelsestraffen af kort varaktighet, vore det vilkorliga domfällandet det enda praktiska.»

Inom utlandet är, såsom jag förut påpekat, denna reform redan genomförd i flere länder, nemligen England 1879, Belgien 1888, Frankrike 1891, Preussen 1895, Sachsen samma år, Portugal 1893, Norge 1894, Luxemburg 1892, Neuchatel 1891, Genève 1892 samt flere utomeuropeiska länder.

Dessutom är reformen föremål för lagförslag inom Österrike, Ungern, Italien, Schweiz med flere länder.

Enligt den norska lagen om vilkorlig straffdom kan, när straff, som domstolen ådömer, är böter eller fängelse och då särskildt förmildrande omständigheter föreligga, i domen bestämmas, att straffets fullbordan skall under vissa vilkor anstå. Domstolen har dervid att taga hänsyn till den skyldiges ålder och föregående vandel, till förbrytelsens obetydliga beskaffenhet, de synnerligt förmildrande omständigheter, hvarunder den blef begången, äfvensom att den skyldige har afgifvit en fullständig och uppriktig bekännelse och erbjudit den kränkte målseganden den upprättelse och ersättning, hvarpå denne har anspråk, eller förklarat sig beredd att efter förmåga gifva sådan ersättning.

Föröfvar nu icke den dömda under de tre närmaste åren efter domens afkunnande någon uppsåtlig förbrytelse, hvarför han lagföres och ådömes fängelse eller högre straff, betraktas straffet såsom utståndet i och med domens afkunnande.

Närmare föreskrifter lemnas vidare i lagen huru med en vilkorligt domfäld skall förfaras, om han under dessa tre år föröfvar andra förbrytelser än nu nämnda, eller om han före vilkorliga domen föröfvat något brott, hvarför han åtalas, eller underlåter till målseganden inom därför bestämd tid gifva ersättning m. m.

Vilkorlig dom är liksom vilkorlig frigifning så att säga ett försök från samhällets sida att genom en vädjan till hans ambition återupprätta den fallne; och att denna vädjan i många fall ej är fruktlös, visar erfarenheten inom de länder, der reformen är genomförd. De motionen bifogade statistiska uppgifterna angående de hittills vunna resultaten af den vilkorliga straffdomen synas vittna fördelaktigt om dess användning.

Dess praktiska fördelar sammanfattades af den norska föredraganden å nordiska juristmötet i följande ord:

»Vilkorlig dom är ett godt för förbrytaren icke blott därför, att den sparar honom från skam och olycka, utan också därför, att den underlättar honom i hans sträfvande att resa sig efter sitt fall; den är ett godt för hans närmaste, som i många fall räddas från att blifva utsatt för bekymmer och nöd; den är ett godt för den förnärmade, som ofta vet, att den skall få sitt förlorade ersatt; den är ett godt för hela samhället, som icke blott undgår utgifter för fängvården och kraf på fattigvårdsunderstöd, utan också får nyttiga medlemmar af dem, hvilka eljest skulle hafva blifvit vane-förbrytare; den är slutligen ett godt för oss jurister. Det fins väl knapt någon domare, som

icke under sin tjensteutöfning ofta har önskat, att han kunde underlåta att straffa, i känslan deraf att straffet kan få så vidt gående följder för förbrytaren och hans familj, att det icke blir någon rimlig proportion mellan brottet och straffet. För honom blir i dylika fall den vilkorliga straffdomen en stor hjälp. Han tvingas ej längre att beröfva hustru och barn sin försörjare, han blir i tillfälle att gifva förbrytaren en utväg att undgå straff, om han för framtiden vill föra ett hederligt lif.»

Ehuru vilkorlig dom sålunda innebär obetingade fördelar, som tala för dess införande i vår lagstiftning, kan den vilkorliga domen dock ej i alla fall af ringare och obetydliga förseelser och under alla omständigheter såsom straffmedel ersätta de kortvariga frihetsstraffen.

I fråga om vane-förbrytaren, den åt dryckenskapen hemfallne, den genom vanvårdad uppfostran och dåliga inflytelser missrigtade ungdomen, lärer nog ej den vilkorliga straffdomen vara något effektivt straffmedel till förekommande af upprepade förbrytelser, liksom ej heller en sådan dom torde kunna anses lämplig i fråga om mångahanda slags förseelser mot administrativa författningar, mot rättegångsordningen m. m., t. ex. utevaro från bevaringsmönstring och inskrifningsförrättningar m. m., utblifvande såsom part eller vittne.

I omsorgen om vanvårdad och vanartig ungdom och dess återförande till samhällsnyttiga individer har samhället utan tvifvel en stor och vigtig pligt att fylla, och frågan derom har ju redan blifvit föremål för förberedande åtgärder från Kongl. Maj:ts sida.

Fylleriförseelsernas oerhörda tillväxt inom samhället torde påkalla en allvarlig undersökning rörande sättet att förekomma dem eller nedbringa antalet deraf.

Resultaten af bötesstraffen och de korta frihetsstraffen torde beträffande den åt rusdryckerna hemfallna individen, den oförbätterliga drinkaren vara alldeles betydelselösa, något hvarom också fångvårdspersonalen synes hafva en allmän erfarenhet. Har drinkaren en gång kommit in på rusdryckernas förderfliga stråt, afskräcker ej några dagars fängelse honom från att, lössläppt, fortsätta på samma stråt. Han är hemfallen under en sjukdom, som endast såsom sådan torde kunna häfvas.

Insättandet af en sådan person, som genom upprepade fylleriförseelser visat sig vara hemfallen åt dryckenskapen, å för ändamålet inrättade drinkareasyler, hvartill måhända städerna skulle vara villiga använda en del af sin vinst på bränvinsförsäljningen, torde vara enda möjligheten att rädda denna person från fysisk och moralisk undergång och bevara honom

åt samhället. I fråga om de förseelser, som bestå i utevaro från beväringmönstring och inskrifningsförrättningar m. m., tillåter jag mig anföra ett uttalande af chefen för fångvårdsstyrelsen i skrifvelsen den 24 februari 1889: »Enligt infordrade uppgifter», säger han, »hafva i följd af uteblifvande från beväringmönstringar, inskrifningsförrättningar m. m. jemlikt värnpligtslagen den 5 juni 1885 ådömda böter i fängelserna aftjenats år 1887 af 481, år 1888 af 1,304 och år 1889 af 1,060 ynglingar. Under sagda trenne år hafva således 2,845 värnpligtige varit för böters aftjenande inspärrade i rikets fängelser. Att fångvården under de tre till fem dagar deras vistelse i fängelserna varar skulle kunna varaktigt påverka deras pligtbegrepp, är föga troligt, likasom platsen tydligtvis icke väl lämpar sig för lifvande af deras fosterlandskärlek; men det kan möjligen befaras, att fängelseminnen i andra afseenden göra mera varaktiga likasom ock i olika rigtningar mindre förmånliga intryck på de ungas sinnen. Derest icke de för ifrågavarande försummelse ådömda böter kunna aftjenas i särskilda militärrerster, förefaller det mig såsom väl värdt att öfverväga, huruvida icke påföljden för dessa uteblifvanden kunde sättas i utsträckta skyldigheter inom värnpligtsområdet, vare sig genom förlängd tjenstetid eller annorledes, hellre än att fortfarande låta, på sätt nu eger rum, fängelserna blifva för en stor del af den värnpligtiga ungdomen ett slags förskolor för dess utbildning till fosterlandets försvar.»

En mängd förseelser återstår dock alltid, emot hvilka de nu föreslagna åtgärderna icke lämpligen kunna användas och der sålunda endast bötes- och förvandlingsstraffen finnas till hands. Att förvandlingsstraffen till följd af sin kortvarighet ej kunna fylla den sida af straffets ändamål, som är att förbättra den dömda, torde vara otvifvelaktigt och har jag redan sökt framhålla.

Af samma orsak och med hänsyn till det sätt, hvarpå förvandlingsstraffen äro anordnade, kännas de för denne ej såsom något strafflidande och utgöra därför ej något afskräckande moment, hvarken för den dömda eller omgifningen.

Der sålunda med hänsyn dertill, att en förseelse ej kan eller bör af staten lemnas helt och hållet ostraffad, de kortvariga frihetsstraffen måste såsom förvandlingsstraff användas, kan ifrågasättas, huruvida dessa icke böra gifvas en mera skärpt form än för närvarande.

Det måste förefalla absurdt, att staten skall låta hemta en bötesfånge med fångskjuts ofta långa vägar för att derefter insätta honom tre à sex

dagars tid i ett förvaringsrum, der han i vanliga fall har det i alla afseenden bättre än i det fria tillståndet.

Statistiken visar också, såsom jag förut framhållit, att sedan vatten- och brödstraffet 1884 afskaffades, har antalet bötesfångar, som undergått förvandlingsstraff, ökats under 10 år från 10,047 till 15,659. Under 1895 inforslades 11,041 fångar, hvaraf nära hälften eller 5,002 personer voro bötesfångar.

Af till fängstransporten samma år använda statsmedel, 249,894 kr. 38 öre, åtgingo icke mindre än 79,284 kr. 26 öre till transport af bötesfångar, af hvilka de flesta, såsom jag påpekat, undergått 3 till 6 dagars fängelse.

Vatten- och brödstraffet, tillämpadt under längre tid eller under i öfrigt sådana förhållanden, att den dertill dömda kan få fysiskt men deraf, måste naturligtvis anses absolut förkastligt, men synes deremot i förening med de kortaste förvandlingsstraffen, till exempel 3 till 6 dagar, der sådana nödvändigtvis måste ega rum, egnadt att bibringa dessa straff egenskap af ett verkligt strafflidande och således kunna gifva de nuvarande kortvariga frihetsstraffen något afskräckande moment, som de nu sakna.

Tillämpadt på endast dessa nämnda korta förvandlingsstraff och allenast i sådana fall, der vilkorlig straffdom eller annan mildare straffart icke kunde ifrågakomma, skulle vatten- och brödstraffet träffa en hel mängd små förseelser, hvilkas begående och upprepande nog ofta kan härledas från likgiltighet och liknöjdhet för bestående straffbestämmelser och mången gång blott utgöra ett förhånande af dessa.

Hvad slutligen beträffar de längre, för höga bötesbelopp ådömda förvandlingsstraff, kan möjligen föreslås dessas utbytande mot annan lämpligare straffart, till exempel *tvångsarbete*, såsom inom de tyska, franska och schweiziska lagstiftningarna, hvilken straffart dock mötes af starkt vägande motskäl.

I detta afseende framhåller presidenten Staël von Holstein i sin uppsats i Holms juridiska arkiv 1889 om nya straffrättsfrågor följande:

»Till sin natur ett förmögenhetsstraff synes teoretiskt sedt denna straffart visserligen lämplig såsom förvandlingsstraff; men ur praktisk synpunkt möter den stora betänkligheter. Det är nemligen endast det rena kroppsarbetet, som kan efter dagsverkspris uppskattas i penningar — och sålunda lemna en fast förvandlingsnorm. Så snart ett intellektuellt moment ger arbetet ett högre värde, blir det icke vidare kommensurabelt med det råa dagsverket. Böters aftjenande genom arbete kan således icke erhålla allmän användning, men måste i alla händelser inskränkas till en

viss samhällsklass. Emot denna betänklighet uppställes nu icke utan skäl den anmärkningen, att det är just inom denna samma klass af kroppsarbetare, som oförmågan att betala böter oftast förekommer, och att tvångsarbetet sålunda, om icke uteslutande, dock i de flesta förvandlingsfall skulle komma till användande. Detta medgifvet, återstår dock svårigheten att på alla platser, der sådant erfordras, och i mån af behof bereda tillfälle för tvångsdagsverkenas utgörande. Äfven om man icke har något att invända emot, att den ådömda arbetskyldigheten kan få stå inne någon tid i afvaktan på lämpligt tillfälle att få använda densamma, och äfven om staten, såsom föreslaget blifvit, skulle mot ersättning af vederbörande kommun åt denna öfverlemna rättigheten att tillgodogöra sig tvångsdagsverken, så lär det dock till sist blifva helt och hållet beroende af lokala förhållanden, om tvångsarbetet såsom förvandlingsstraff kan blifva effektivt utan att urarta till skamstraff eller slafveri af skadligare verkan än fängelsestraffet. Denna fråga behandlades på fängvårdskongressen i Rom år 1885 utan resultat och qvarstår på dagordningen för fängvårdskongressen i Petersburg sommaren 1890.»

Härmed har jag antydningssvis sökt påvisa några af de utvägar, som torde förefinnas, till afhjelpande af de påpekade missförhållandena.

Då emellertid frågan om inskränkning i användningen af de kortvariga frihetsstraffen och deras ersättande, såvidt möjligt är, af andra lämpligare straffmedel synes mig vara af en utomordentligt stor både social och ekonomisk betydelse, men några reformer i dessa hänseenden ej utan föregående omsorgsfull och grundlig pröfning från sakkunnigt håll torde kunna praktiskt realiseras, vågar jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida och i hvad mån de kortvariga frihetsstraffen och särskildt de s. k. förvandlingsstraffen må kunna dels till sin användning inskränkas och dels utbytas mot andra lämpligare straffmedel, samt derefter låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till nödiga reformer i gällande lag uti nu angifna syften.

Stockholm den 25 januari 1898.

Georg Kronlund.

I motionens syfte instämmer

O. Anderson.

Bil. 1.

Några statistiska uppgifter rörande vilkorlig dom, hemtade ur förhandlingarna vid nordiska juristmötet 1896.

I grefskapet Suffolk i Massachusetts, omfattande äfven staden Boston, blefvo under tioårs-perioden 1879—88 7,251 personer ställda på prof,* deraf 2,803 personer under femårs-perioden 1879—83 och 4,448 personer under senare femårs-perioden, hvilket utvisar en stark stegring i reformens tillämpning. Af de sålunda på prof ställda personer hade vid tioårs-periodens slut 6,359 eller 91.6 procent af hela antalet uppfört sig väl, under det att 580 personer blifvit domfälda eller hade afvikit, hvar emot för 312 personer pröfvotiden ännu icke utgått.

Åren 1889—90 hafva äfven goda resultat att utvisa. 2,342 personer blefvo derunder ställda på prof, af hvilka 289 vid sistnämnda års utgång ännu icke utstått sin pröfvotid. Af öfriga 2,053 personer jemte de 312, hvarom förut talats, hade 2,272 uppfört sig väl och endast 93 eller omkring 4 procent domfälts eller afvikit.

På grund af lagen af år 1891 hafva under treårs-perioden $\frac{1}{10}$ 1891— $\frac{30}{10}$ 1894 i hela staten Massachusetts ytterligare 15,651 personer blifvit ställda på prof. Sålunda ha sedan 1878 öfver 30,000 personer blifvit ställda på prof, och om verkningarna häraf uttalar sig vederbörande myndighet mycket gynnsamt.

I Belgien afkunnades under femårs-perioden 1890—94 af les tribunaux correctionnels tillsammans 209,956 domar, hvari straffet löd på sex månader eller mildare straff — hvari med andra ord vilkorlig dom kunde användas. I 66,259 fall eller 31,6 procent af förenämnda domar användes också en sådan dom. Vilkorlig dom användes under åren 1890 och 1891

* d. v. s. för brott förvunna personer ådömdes icke genast det straff, som borde följa på brottet, utan domens afkunnande uppsköts på viss tid; om derunder de lagförda uppförde sig väl, ansågos de efter denna »pröfvo»-tids utgång fria från vidare påföljd.

blott i tillhoppa 18,289 fall, men deremot under följande två år i 32,251 fall. Af de vilkorligt domfälda personer blefvo 24,915 dömda till fängelse och 41,344 till böter. Endast å 6,6 procent af dessa personer fullföljdes straffet, under det att 93,4 procent af dem vid femårs-periodens utgång icke begått någon ny förseelse. Härvid är dock att märka, att för en stor del af dessa personer prøfvotiden ännu icke tilländalupit, hvadan statistiken litet bevisar med hänsyn till spørsmålet, huruvida vilkorliga domen är egnad att afhålla personer från att begå nya förbrytelser.

För polisförbrytelser fälades under samma tidrymd inalles 697,795 personer, hvaraf till vilkorligt straff 104,699 eller 15 procent; af dessa komma på den första tvåårs-perioden blott 17,213, medan på den sista tvåårs-perioden komma 65,695 eller inemot 4 gånger så många. Blott 788 personer blefvo dömda till fängelse och återstoden, 103,911, till böter. Vid femårs-periodens utgång blef återfall konstateradt i 1,397 fall eller i 1,3 procent af samtliga fallen. Men också här bör märkas, att en stor del af de domfälda ännu befunno sig i prøfvotiden.

I en rapport af 1891 nämner justitieministern, att resultatet af lagen om vilkorlig dom är egnadt att förtaga det misstroende och fruktan, som uttalades vid reformens införande.

Då i Frankrike prøfvotiden är 5 år och det icke förefinnes statistik längre än till utgången af 1893, kan denna med hänsyn till återfall icke vara af synnerlig betydelse. Med hänsyn till användningen må märkas, att vilkorlig dom användes af »les tribunaux correctionels» under år 1891 i 10.8 procent, under år 1892 i 11 procent och under 1893 i 12.7 procent af de fall, i hvilka sådan kunde användas. Användningen är mycket ojemn; under det den sålunda i distriktet Rennes under åren 1891—93 blef tillämpad i 16.3, 17.1, 21.2 procent af samtliga möjliga fall, tillämpades den i distriktet Bastia blott i 2.2, 1.7 och 2.3 procent af dessa. I Paris användes den i 14.3, 13.1 och 13.9 procent af de därför lämpade fall. Inalles blef den i Frankrike vid »les tribunaux correctionels» från 26 mars 1891 till utgången af 1893 använd på respective 11,778, 17,849 och 20,399 personer, eller tillsammans 50,026. Af synnerligt intresse är användningen vid »cours d'assise», i det man här ser reformen tillämpad på straff af längre varaktighet. Från 26 mars 1891 till utgången af 1893 afkunnades af dessa domstolar inalles 136 vilkorliga domar. I 112 af dessa fall blef dömdt till fängelse på 1 år och derutöfver — deraf 13 på 5 år.

Af de sålunda vilkorligt domfälda hade vid utgången af år 1893 1,567 personer eller 3.1 procent gjort sig förfallna till undergåendet af dem ådömdt straff. Samtliga förbrytare befunno sig emellertid ännu i pröfvotiden.

Det må dock tillfogas, att franske inrikesministern år 1895 uttalar en varning mot att missbruka lagen, något som han antager hafva skett i enskilda fall.

I *Luxemburg* blef under tvåårs-perioden från 10 maj 1892 till 10 maj 1894 lagen använd i 477 fall, hvaraf blott 41 i polissaker; i 7 fall blef straffet senare fullföljdt. Då också här fristen för polissaker är 5 år, bevisar dock statistiken litet.

I *England* föreligga blott uppgifter från sex jurisdiktioner, deribland från London. I dessa förmärkes dock en stark stegring i lagens användning. Under sexårs-perioden 1888—93 blef reformen tillämpad på 10,393 fall, deraf blott 2,530 fall under de tre första åren och deremot under de tre sista på 7,863 fall. Återfall konstaterades i 938 fall eller i omkring 9 procent. I ett cirkulär af år 1892 anbefaller The Home Secretary lagens användning öfver hela landet, i det han påvisar dess gynsamma resultat i dessa sex jurisdiktioner.

I *New Zealand* blefvo under tiden 1886—93 561 personer stälda på prof. Af dessa befunno sig vid utgången af sistnämnda år 43 ännu i pröfvotiden, af öfriga hade 470 eller 90.7 procent uppfört sig väl. Staten beräknas hafva med reformens införande under dessa 8 år sparad öfver 200,000 kronor i fångvårdsutgifter.

I en rapport af 1891 förklarar chefen för fångvårdsväsendet, att det är all anledning att hoppas och tro, att i den mån som användning af lagen tilltager — när den brukas varsamt — skola förbrytelserna aftaga.

Från *Norge* har icke erhållits någon fullständig statistik.

Enligt de underrättelser, som den norske föredraganden vid nordiska juristmötet 1896 kunnat lemna, blefvo under tvåårs-perioden $\frac{6}{100}$ 1894— $\frac{6}{100}$ 1896 351 personer vilkorligt domfälda, dervid då frånräknades 5 personer, hvilka, af underrätt vilkorligt dömda, i högsta instans fått domen ändrad till ovilkorlig. Å 33 eller 9.4 procent af de sålunda vilkorligt dömda har straffet sedermera fullföljts. Samtliga vilkorligt domfälda befinna sig emellertid ännu i pröfvotiden.

Anledningen till att användningen af vilkorlig dom i Norge är, såsom synes, jmförelsevis mindre än i andra länder angifves vara den derstädes mycket ofta begagnade åklagaremyndigheten medgifna rätt att, då intet

offentligt intresse kräfver att förbrytaren straffas, eftergifva åtalet, i fall då förmildrande omständigheter föreligga. Detta förekommer i en mängd fall, der eljest vilkorlig dom skulle blifva använd, och särskildt i politisager eller smärre förseelser. Ensamt i Kristiania eftergafs sålunda under åren 1892—94 åtal i 10,038 fall af anmälda 65,867 politi-förseelser.

Bil. 2.

Utdrag ur Sveriges officiella statistik rörande rättsväsendet.

	Brott, för hvilka personer sakfållts i första instans.	Antal fylleri-förseelser.	Antal ringare brott och förseelser emot strafflag m. m.	Antal brott och förseelser mot ordningsstadgar, förordningar ang. rikets hushållning m. m.	Till böter dömda personer.	Till fängelse för ringare brott och förseelse m. m. dömda personer.
1880	61,417	19,355	33,490	25,052	53,902	506
1885	56,809	18,356	34,200	19,713	49,420	551
1887	60,759	21,142	36,686	21,337	52,734	564
1889	63,022	22,994	38,943	21,459	54,815	594
1891	67,812	25,907	43,049	21,386	57,446	581
1893	67,227	25,379	41,785	22,109	57,556	539
1894	69,280	26,621	44,075	21,601	58,351	659
1895	70,268	28,410	45,959	20,152	58,885	636